

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази једанпут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 12.

У Сомбору 15. Децембра 1888.

Год. XX.

ПРИЈАТЕЉИМА „ШКОЛСКОГА ЛИСТА.“

Придесет се већ навршило година од како је „Школски Лист“ по заузимању покојног дра *Ђорђа Пагошевића* обновитеља школе србске излазити почео. За ово време изишло је двадесет годишњих течајева овога напредку народне школе посвећеног часописа.

На овоме Листу од постанка његовога т. ј. од Октобра 1858. па све до данас радио сам ја по могућству мојих слабих сила и уређивао сам га од 1866. до свршетка 1869. године, а ето се сада навршује опет девета година, од како лист овај после деветогодишњег одмора под мојим уредништвом, на ново излази, борећи се без престанка са многим неприликама, међу којима је највећа неуредно плаћање обштина наших и нагомилани дугови од неколико стотина форинти, који се и после уручене опомене врло слабо уплаћују.

По изричној жељи неколицине старих пријатеља продужићу још и идуће 1889. године издавање овога листа, ако се буде довољно предплатника пријавило.

Благодарећи досадашњим верним пријатељима, који ме својом цењениом сурадњом у издавању „Школског Листа“ подпомагаху, молим по ново и њи и све наше врстне педагоге, учитеље и књижевнике србске, да ме својим изворним делима, преводима и дописима у издавању овога листа и на даље подпомагати изволе.

„Школски Лист“, веран првобитном свом програму, слушаће и од сада само правим интересима србске народне школе и србског учитељства и примаће радо ваљане чланке о васпитању и настави, који не стоје у опреци са светом вером и народношћу нашом.

Чланци, што су нам за награду достављени били, штампани

су у овогодишњем „Школском Листу“ и поднеће се на оцену учитељском збору једне од првих обштина србских, који ћемо умолити, да за њи награду досуди.

Уредништво је вољно и за 1889. годину по ново одредити награде за најбоље педагогијске и дидактичне чланке, који у овом листу изишли буду.

Осим тога свако ваљано изворно или преведено дело, које одговара познатом програму овога листа као и извештаји о школама и о радовима учитељских зборова штампаће се у овом листу, а писатељима ће се шиљати у знак благодарности по један примерак „Школскога Листа“ на дар. Молимо само свакога, ко нам буде што за „Школски Лист“ послао, да то читко, разговетно и крупним писменима написати изволи.

Редовни сурадници умољавају се, да означе по две сиромашне школе, којима ће се лист овај као њихов дар бесплатно шиљати, или да опуномоће уредништво ово, да у име њихово то учини.

„Школски Лист“ излазиће као и до сада један пут свакога месеца и то петнајстог дана у месецу на финој артији у досадашњем облику.

Предплата се прима само на целу годину у један пут и молимо, да нам се до 15. Јануара поштанском упутницом припошље; јер доцније можда се не ће моћи први бројеви пакнадити. Свако, ко не би хтео „Школски Лист“ држати, нека нам први број одмах *врати*, ко то не учини, сматра ће се за уписника и томе ће се лист шиљати, а од њега ће се предплата исчекивати.

Годишња предплата је 1 фор. 50 новч. а. вр., а за Србију 4 динара у србском или два форинта у аустријском новцу. Приправници, богослови као и ученици у обште и сви они учитељи, којих је плата мања од 300 форинти, добијају лист у пола цене, т. ј. за 75 новчића на целу годину.

Из Србије прима предплату г. Јован Бољарић учитељ код саборне пркве у Београду.

Господа учитељи, који нам пошљу четири предплатника са целом или 8 предплатника (ученика) са половном предплатом, добијају по један примерак листа на дар.

Имена родољубивих добротвора, који за сиромашне школе, учитеље и приправнике лист овај држали буду, обнародоваће се као и до сада са означењем, коме и куда се дар њихов шиље.

Исто тако ће се за вечити спомен штампати имена пред-

платника по реду, којим нам они предплату за 1889. годину пошљу са означањем примљене предплате.

Умољавам још једном све пријатеље, а особито г. г. учитеље, да се својски постарају око подпомагања и разширења „Школ. Листа,“ како би овај најстарци србски педагогијски часопис уз припомоћ своје закладе још и ове године излазити могао.

У Сомбору у очи св. Николаја 1888. г.

Никола Б. Вукићевић,
уредник „Школског Листа.“

ШТА ТРЕБА ДА ЈЕ ПРАВА ЦЕЉ ПОВТОРНИМ ШКОЛАМА?

— За награду. —

Кад дете сврши свакидашњу школу, лишава се сваке даље наставе, те отуда брзо пређе у заборав и оно, што је учитељ кроз толике године брижљиво, с највећим трудом зидао. Отуда је онака *вика* на школу, да не одговара своме задатку, да не приправља своје питомце за живот и да ови за неко време, пошто су из школе иступили, на чисто забораве све, што су тамо научили и што им је требало као основа за даље образовање да служи. А то је сасвим природно, да разум изгуби своју живост и еластичност, кад не добија никакве хране и кад није увек заузет послом. За нашу децу — нарочито ону у селу — нема прилике, кад из школе изиђу, где би могла стечено у школи знање утврдити и проширити. Само читање, које треба да служи као најважнији основ даљег образовања, не може овде да врши свој уплив, но по што у деце није развијена љубав према читању, те ова или не ће да читају, или — ако и читају — то бива присиљавањем без заузимања. Овоме недостатку једино могу да помогну повторне школе; по што је њихова задаћа, да набављено знање даље развијају и у непрекидној свежини одржавају, — то је тај пут, што бујном духу младежи даје благодатне хране, дочим с друге стране служи, да се у њима општински живот пробуди и лепа будућност спреми, те да се тако приправе за честите и узорне, вредне и поштене чланове породице и цркве, народа и државе.

Други напреднији народи давно нам у томе примером за углед служише. И ми схватисмо благодаран уплив повторне школе на народ; створисмо их и почелисмо водити наш млади нараштај тој узвишеној цељи, којом би му будућност најбоље осигурана била. Али од почетка даље нисмо стигли; мислило се,

да ће доста бити узаконити, не бранећи, да ли она постоји и у пракси и да ли према околностима одговара своме циљу.

Ми имамо повторних школа — то нико не може порећи, али на — папиру. Она је скоро уникум. Ретко где и да постоји, а где је и има, та ни близу не одговара својој задаћи. Данашња је повторна школа тек бледа слика од онога, што би требала да буде. А све дотле, док не будемо имали у народу напредних, добро уређених повторних школа, не ће моћи ни свакидашња основна школа својој задаћи одговорити; јер те две установе тако су једна за другу везане, да само заједно чине једну целину. За то никада сама основна школа не може одговорити својој задаћи, као што ни повторна школа без оне основне не може постигнути своју цел.

Задаћа је повторне школе, да започето знање и васпитање отпочне тамо, где је основна школа стала. Она има децу душевно, морално и телесно да руководи и упућује до онога доба, док разум самосталнији и слободнији, суђење темељније, а схваћање много пространије не постане; док не буде у стању добро од зла делити и док се душевно толико учврсти, да може самостално за својим разумом корачати.

Повторној школи треба да је права цел ширење и утврђење моралности међу младежи, а то ће се најбоље постићи што богатијим знањем о Богу и етиком. Без моралности не да се ни замислити о правом и општем напретку и срећи народа.

Повторна школа треба својим ученицима да пружи што више знања из матерњег језика. Њена права цел треба да је унашање што чистијег народног језика у сам народ, а да искорењује све ругобе и накараде, што се у њему налазе и да оспособи своје ученике, да мисли своје умеју на папир логично и правилно стављати. Кратки писмени изватци из повеснице или расправе из домазлука треба да су редовни посао повторне школе, јер само тако ћемо дочекати, да нам се у народу рашири правилно писање, а не као што је данас, где се свака друга реч великим писменима пише. Конциповање је верно огледало мишљења, умовања и разумевања, оно најбоље показује, колико је састављач умно усавршен. Код данашње велике људске раширености не да се ни замислити никакав напредак без неке количине писмене образованости.

Повторној школи треба да је цел и то, да од својих ученика створи што боље познаваоце повеснице како отаџаствене,

тако и народне. Хрополошко и земљописно познавање повеснице, кратки и важнији догађаји појединих столећа, борба великих мужева створиће у омладини узор-слику родољубља, поштења и постојаности. Само узор-пример кадар је у млађаној души потналити тежњу, да и она постане племенита, родољубива и узета за дивне и узвишене идеје. За цел повторној школи треба да је познавање земљописа, а особито упознавање народа и његовог душевног и материјалног стања. Још више да зна, како су напредни народи дошли до виђености и напретка, па да по томе и наша омладина као будући народ пође тим добрим путем, те подигне своју кућу и породицу морално и материјално.

Сваки дан показује се небројено примера, како се нашем народу свети незнање. Скоро на сваком кораку тужи се појединац, како је оштећен и преварен у много прилика, а особито при мери у рачуну. Народ се у такој прилици диже на школу и неправедно је оптужује, да не одговара својој задаћи и да не приправља за живот. За свако зло народно, варање и незнање крива је школа. Тако тесногрудим људима не да се доказати, да основна школа по превасхотству има васпитну — па тек по том наставну цел и да ова школа не може тако далеко ићи, да за сва времена и све околности, у које човек за свог живота упада, приправи — јер деца, кад изиђу из основне школе, кроз много времена забораве све оно, што су у школи научила. Зато је позвана повторна школа. Њена је задаћа да младиће од 12—15. године приправи за практични живот. То је најбоље доба, у коме се све лако памти, а лако не заборавља, јер при свршетку повторне школе младић скоро непосредно ступа у живот, у којом се сва у школи стечена знања на самоме делу очитују. За то ова школа треба да пружи ученицима што више знања из рачуна, о новим мерама и из геометрије. Тиме се тек у омладини развија моћ суђења, памтења и схваћања.

Повторне школе треба да је најглавнија цел, да у ученике своје упесе што више љубави и тежње за душевним унапређењем, а то се достиже скоро искључиво читањем одабраних списа. Подгревати и распаљивати љубав према читању — то треба да је права узвишена цел повторним школама. Књига може да начини чуда од човека. Што се од школе не сме захтевати, то ће добра књига створити. Књига ствара славне научењаке, добре учитеље, валане трговце, вештог занатлију, трудољубивог и рационалног земљоделца. Камо среће да наш народ чита! Не би се

онда расељавао, задуживао и сиромашно, чему је само једна, али зла последица — морално опадање.

Сваког правог родољуба обузима туга, кад погледа по народу, па види, како му је слабо интелектуална снага развијена. Никакву спасоносну мисао не прихваћа, а о рационалном газдинству ни да чује, јер није кадар : све то да схвати као нешто добро и спасоносно, пошто не чита, а само се овим путем човек богати знањем. Читати их не зна грдна већина, а и они, који нешто знају, кроз дуже време забораве, јер се у томе не вежбају, а многи — и који знају читати, не могу прочитано да схвате. Од школе до човечјег живота велик је одсек времена, у ком се даде све заборавити. За то ни књиге — писане „за народ,“ које издаје „Матица српска“ и које су иначе изврсног садржаја — не могу да одговоре својој задаћи, јер их народ не чита. Те књиге чита интелигенција наша, а овој су те књиге тек у другом реду намењене. Наш народ не зна, да се те књиге пишу једино ради његове среће и напретка. Свему томе крај могла би учинити највише повторна школа. Она треба да прими омладину из основне школе у своје крило и ту је приправи и оспособи за живот, дајући што више темељног и потребног знања, а особито да их приправи, да омиле књигу, да је свагда, кад год то време допусти, читају и тиме себе у својој струци дотерују, а још више душевно материјално подижу. Ја само у томе гледам спас нашем народу, а све друго — само за себе — не вреди много. Наш народ не могу подићи ни беседе, ни села, ни предавања, ни свештеник — колико књига, коју он у кругу своје породице читао и о томе заједнички премишљао и пресуђивао буде.

По томе повторна школа треба да има за своју праву цел, да у ученике унесе што више љубави према књизи, а то ће се постићи давањем одабраних књига за читање. Кад ученици повторне школе оволе књигу, то ће они — и кад једном изиђу из школе — као људи и старешине тежити за књигом и жртвовати много на њу. Само тако не ће писане „књиге за народ“ лежати гомилама код накладника, него ће се раширити по народу — коме су управо и намењене — да своју задаћу врше.

Али није довољно то, да се зна читати, него поред читања иде упоредо и разумевање. Осведочио сам се на многима, да су били добри читачи, а нису били у стању да ми кажу : шта су

читали, а то ће рећи : нису могли да схвате својим умом садржај књиге.

Свако читање треба да прати разум, јер ако се само очима чита, а разум је свраћен на други предмет, то онда није читање. Осетио сам на многим младим људима, кад су ми враћали књиге, које сам им на прочитавање давао, да нису разумели оно, што су читали. Поједине речи знали су, али садржину никако. Наравно — да тако читање не носи никакву корист. За то повторна школа има и ту цел, да поред читања доведе своје ученике до тога, да оно, што су прочитали, потпуно и разумеју. А то ће се постићи, ако буду разумели књижевни језик и ако се буду вежбали у рецитовану прочитаног. У правој повторној школи сваки ученик добија књиге за прочитавање, а при повраћању истих каже наслов књиге, име писца, њену садржину и поуку, што нам садржај те књиге даје. Књиге се те равнају према особини ученика, које учитељу морају бити познате.

Повторна школа треба да упозна своје ученике не само с природом и њеним производима, него да стеку што више знања о држању и запаћању домаћих животиња као понајглавнијем извору народног благостања. Данас земља не може ни близу да намири потребе човечије, те је овај принуђен, да потражи и друге изворе за своје одржање. Не мање су привредне гране свиларство и теларство, које школа поред своје претоварности не може да негује и по народу шири ; али то много лакше и с бољим успехом може да чини повторна школа. Упућивање омладине у овим лепим и благодарним привредним пословима даће нашем народу прилике, да се материјално ознажи и да подигне своју главу, која је под силним теретом бриге и сиромаштва клонула.

И земљорадња као и упознавање земље и оруђа, која се при овој радњи употребљују, треба да је заступљена у повторној школи, јер само модерним земљорадом може наш народ издржати утакмицу у овој грани привреде.

Ако све то повторна школа буде пружала нашем народу, онда ће само наступити морално и материјално благостање — т. ј. тек онда ће наш народ да буде срећан и напредан, а за тим ићи — треба да је права и највиша цел сваке повторне школе.

МОЖЕ ЛИ СЕ ОМОГУЋИТИ, ДА УЧИТЕЉИ САВ СВОЈ
ЖИВОТ ПОСВЕТЕ ШКОЛИ И ЊЕНОМ УНАПРЕЂЕЊУ — И
КОЈИМ ЋЕ СЕ НАЧИНОМ ТО ПОСТИЋИ?

(За награду.)

(Свршетак.)

Још бих на свршетку имао споменути, да учитељ мора имати јаку веру у свој рад, која ће га заувек бодрити и све већма за свети његов позив одушевљавати, када је унапред о своме сигурном успеху тврдо уверен, не клонећи духом, већ марљиво радећи о напретку народне просвете.

Ни један политичар не би се онолико трудио и жртвовао великим опасностима, кад не би уверен био, да је она замисао и реформа, за коју се бори, једина права и потребна. — Онај, који се чува жестоких циља, заиста не би био против пијанства, да није уверен о злим његовим последицама и да не зна, да је пијанство корен сваком друштвеном злу.

За то је и учитељу нужно тврдо уздање и чврста вера у свој рад а поред свега ревносно и неуморно, непрестано усавршавање.

Када пак претпоставимо, да је главно начело обучавања у народној школи, да се дете оспособи, да само себе узмогне обучавати — како ваља, јер је и цело човечанство напредовало и до већег степена просвете дошло обучавањем самога себе. Сетимо се само славних и неумрлих српских великана и књижевника : Доситеја Обрадовића, Вука Караџића и других, како су се скоро из ничега на књижевном пољу уздигли.

Ако игде — то је код учитељства обучавање самога себе даљим усавршавањем неопходно нужно, јер учитељ у школи треба : колико је могуће мање да говори, а ученике да навађа, да они сами што више изтражују, а то све ради тога, да би се већма деца побуђивала на самосталан рад.

Тако исто учитељски приправник, свршивши учитељску школу, није још са свим готов и довољно способан без даљег усавршавања самога себе сходно светом позиву учитељском одговарати. У учитељској школи му је темељ положен, на коме је он сам дужан даље себе за своје тешко, али племенито и узвишено звање читањем стручних часописа и педагошких дела све више образовати, а проучавањем стручних дела ће све више потребног му методичког и педагошког знања сабрати, што ће му све као учитељу од велике користи бити.

Удруживањем пак и усавршавање би веће и сигурније постало.

„Свака птица к свому јату лети,“ вели српска пословица, т. ј. сама природа је у срце човечије усадила наклоност, да сваки човек у друштвеном животу бира себи равне и једнаке, па с њима више општи, него ли с другима; сваки се у своме колу сигурније окреће, него ли у туђем, јер и најбољи пријатељ другогга сталеза има неких ствари, о којима не ће с нама да говори, знајући, да нас оне не занимају, а и ми с њима не можемо говорити као један с другим. За то је учитељско удруживање корисно, већ и само по себи природно, чему би сметала само неслова међу учитељи, које се треба чувати. — Опазе ли се несложни људи,

дужност је свакога појединога, да настоји, да се несложни сложе, непријатељи измире, јер знамо, да два човека, који живе у неслози, могу мношину других људи замразити и од лене и узвишене ствари одвратити. А сви треба да имамо на срцу своје једину спасоносну девизу: „Сви за једног, један за све,“ — па да видиш лене среће и напретка свима, општу ствар и општи интерес предпостављајући индивидуалности и личним интересима.

Плата нам, истина, није велика — и ни близу не одговара труду, који полагамо, но ипак ни удруживање учитељско није скончано с таквим трошковима, које не би сваки учитељ ради своје сопствене олакшице, користи и напретка подмирити могао, када сваки поједини често потроши и више новца на разне начине, за које сам признаје, да није морало бити.

За то немојмо се изговарати којекаквим неосновним разлозима, већ будимо достојни просветитељи народни, те осветлајмо образ и себи и потомству своје; будимо чврсти поборници народа свога, на чијој је застави написано: „Просвета и благостање народа!“ Не плашимо се никаквих запрека, не клонимо духом, ако нам што не пође за руком! Што се не постигне данас, постићи ће се сутра.

„Тко се одлучи, тај получи.“

За то, мили садругови, удружимо се, јер пословица вели: Камен до камена палача, зрно до зрна погача. Којему је год до процвата свога сталеза стало, нека свом снагом својом у своје кругу прегне и настоји, да се ова замисао што лакше остварити, те овакова учитељска друштва што пре и сигурније устројити узмогу.

У овом погледу би и предпостављене школске области, а особито школеки надзорници својом иницијативом много допринети могли.

Нетко мора почети. За то је и дао Бог, да ова замисао не остане глас вапијућег у пустињи, већ да њено семе падне на плодну њиву, на којој ће обилатим плодом уродити; да нађе одзива у свеколике браће учитеља, те да сви листом посрве у заједничко коло на мегдан, да окушају своју умну снагу у просветној борби за напредак своје млађане узданице и омиљеног нам народа српског, те да тако сваки узможе по нешто допринети на олтар опште среће и благостања, што ће нами на част, а роду нашем на корист, дику и понос служити.

Само тим начином т. ј.: устројењем учитељских друштава у свима појединим срезovima — држим, да би се омогућило, да сви учитељи сходно светом, узвишеном и племенитом позиву своје сав свој живот посвете школи и њеном унапређењу; само тако би наша народна школа могла давати корисне чланове човечанства, верне честите и ваљане држављане и праве челик-Србе, достојне својих дичних прадедова.

Само би тим начином помогли и себи и народу своје, а тада би нам и сунце лепше среће и благостања синуло.

НЕКОЛИКО БИСЕР-ЗРНА ИЗ ДИСТЕРВЕГОВИХ ДЕЛА.

III.

Некоји знаци ваљаног учитеља:

Он је свом душом одао свом звању, он ради у њему са свом снагом својом, с унутарњом радошћу и задовољством; најсретнији су му часови међу ђацима и сав свој рад и мишљење управља на своје звање.

Он је обгрлио свој сталежи његове чланове, те их сматра као целину, он осећа у себи нагон, да се с њима сједини, да у заједници с њима ради, па око васпитања и образовања младежи у њихову друштву пробавља најсретније дружевне часове.

Он најопрезније пази на све одношаје, који су кадри: да потпомажу или заустављају његове животне моменте.

Где су други неосегљиви, где обични разум ништа не осећа, осећа њн, те га већеле, или жалосте — у литератури, у политичним, религиозним и социјалним правцима појаве и уредбе.

Он одлучно утиче на своју околину; свако, ко долази с њим у до-тицај, осећа његов утицај, нико не може бити према њему равнодушан.

Он има сталан правац као и људи свију сталежа, који нешто хоће и то одважно, увек и свагде хоће.

Он је све оно, што тражи његово природно опредељење; он ради све оно, што с њим хармонише, а противи се свему, што га уставља у његовом раду.

Идивидуалност је урођена наособност човекова; злочин је не поштовати је. Она се угушује, ако се са свом децом поступа по истом калуцу; ако се од сваког детета тражи исто знање и умење — уништује се укупном наставом; ако у учитеља није развијена и ако нема снаге, што побуђује, угушује се механичком наставом, бирократизмом у школству и општим наставним планима.

Образованост се непрестано развија. И учитељ развија истину у својој деци само дотле, док и самог себе наображава. Образовање других најбоље је средство за образовање самог себе.

Ваљаност учитељеву одређује не оно, што учи, него како учи и какав је.

Оно је прави учитељ, који уме у деци разбудити пажљивост; који уме разбудити вољу за учење; који уме произвести и уздизати марљивост ученикову; који уме децу васпитати, да се ваљано понашају према сваком.

К. . . . р.

ПРВО СРБСКО ЗАБАВИШТЕ У СОМБОРУ.

Године 1887/8. уписано је у ово забавиште 59 деце. Од тих је било 24 женске а 35 мушких.

Деца та занимају се са Фребловим играчкама т. ј. са коцкама и са стубовима (четир врсте), даље; са четвороугаоним плочицама и са више

врста троуголних плочица, са дашчицама, прутићи, кругови и полукруговима разне величине и са провлачењем артије. Осим тога учила су деца следеће:

А. Прокимени. 1. Буди, Господи, милост Твоја. 2. Крепост моја и цјеније моје. 3. Појте Богу нашему, појте. 4. Јако возвеличишасја дјела. 5. Ти, Господи, сохраниши ни. 6. Спаси, Господи, људи твоја. 7. Господ крепост људем. 8. Помолитесја и въздадите. Тропар божићи и цветни. И: „Вси јазици.“

Б. Песме за певање: 1. Ја сам Србин српски син (по Деспотовићу). 2. Ја сам млада Срикиња (по истоме). 3. Већ се поља сва зелене. 4. Зелени се мио брег. 5. Рујна зора кад на прозор. 6. Уз'о деда свог унука. 7. Ево нас опет, зелени бреже. 8. Благо нама тицама. 9. Весело сам дете. 10. Хајд' на ноге, хајд' у школу. 11. Ал' се небо осмехива. 12. Песма младог занатлије. 13. Голуб седи на стрејици. 14. Челица и голуб. 15. Лети чела малена. — Уз то још и неколико других кратких песмица.

В. Игре: 1. Полетела мала лапта. 2. Игра коло. 3. Слени миш. 4. Паун пасе, трава расте. 5. У колу је јагње, на пољу је вук. 6. Most együtt énekeljünk. 7. Szedem szép rózsáját. 7. Galamb pósta итд.

Г. Учило се на памет и приказивало ово: Зелени се ливада. — Дивно гора лиета. — Ој, сунашце, што разгониш. — Ко се боји сам у соби. — На прозору кавез стоји. — Сиротна ружа. — Радуже се тица. — Зора млада на истоку плави. — Ком је Господ заштититељ. — Пи, пи, пи, пи. — Ох, како сунце сија. — Ала ј' леп овај свет. — Гле: долина загрлила. — У зеленом гају. — Од зиме се не бојимо. — Радуйте се јесен дође. — Мала домаћица. — Што си цветак покидао. — Чим се роса са цвећа осуши. — Уз'о деда свог унука. — Хвала теби, Боже благи. — Скретом легах и устадох. — Поштуј оца твога. — Божић, Божић бата. — Већ се земља из сна буди — и још неке друге кратке песмице.

РЕЧ НА ЗАВЕДЕНИЈЕ,

коју је говорио у Голубицима Д. Прерадовић, капелан.

Давно је то било, љубазна браћо, кад је „старец Закаріа, родитељ Предтечевъ“ кроз сузе радости весело завапио: „приближися предстателница скорбѣщихъ въ храмъ свѣтѣи яко свѣта, освѣтитися — во обиталище Всецара,“ као што нам св. наша црква у песми својој данас казује, — давно је то било, стотинама је година снег падао и нестајао са земље, ал' овај дан остаде и до данашњег дана за све нас прерадостан дан и „праздникъ ввечестенъ.“ Скоро нам чудновато мора доћи, што Црква тако торжанствено прославља тај догађај из младости Богородице, кад се узме особито на ум, да је морало бити тако, јер је тако наређивало слово тадашњег закона. Јесте, браћо, наређивао је и тада закон, да се деца имају васпитати и на науку давати, а постајао је и леп обичај, да се то нарочито у цркви чини, па ипак је од велика смисла ова светковина и огромна значаја. А ево за што:

Свем тадањем свету, па дакле и власти тадањој, познато је било,

да је детету Јоакима старца и старице Ане, још при зачатију Божијим Ангелом навештено било, да ће бити *благословена по свој земљи*, т. ј. да ће родити Искупителја света, пак према томе знали су и то, да је на њој од самога часа тога била и остала необична Божија благодат и св. Духа дар, да јој дакле није била од потребе школа и наука — као осталој деци. Но благочастиви родитељи њени, свестни свега тога — с једне стране из превелике бригае око чеда свога, а с друге опет из исте такве љубави и поштовања према обичајима свога народа и наредбама своје домовине — не хтедоше их ни обићи, већ допратише јединче своје у храм, да се ту — у обиталишту Свечара — а под управом свог народног свештенства напоји свежим пићем Божијега слова и науке светске одабране.

О, да дивног примера за нас, браћо! и за децу нашу! Може л' бити јаснијега путоказа за нас од овога, кога нам св. Црква сваке године пред очи изпаша? Заиста не!

Светковањем данашњега дана света нас Црква учи дакле, да децу своју у школу на науку слати имамо не само с тога, што нам то полаже изрично слово закона, већ из љубави према подмлатку нашем и из поштовања према самој науци, — као што су чинили и родитељи пресвете Богородице. — Не ваља рећи: „Ех, само кад би имао ко чувати овце, ил' свиње, ил' марву, ил' тако што,“ — јер то је велики грех. Јер за љубав тога, што би се ти морао одрећи, да три дана не проводиш свечарство, већ само један и сватове не три дана, већ један и што ти се снаха твоја не би накарадила свиленом хаљином, кад иде на венчање, већ што би се имала оденути у скромно и стању и положају своме сходно одело, — за љубав, велим, свега тога убитачнога раскоша свога заиста је највећи грех начинити чедо своје душевним богањем! Све дакле да је и спало баш на то, да нема ко други из куће бити свињаром или чобанином, већ да би то морало спасти на децу нејаку, — ограничити своје сувишна, често раскошна — на чак и кажљива уживања, пак ћеш толико заштедити, да чувара себи најмити и платити можеш.

Старајмо се, љубазни, за душевно васпитање деце наше боље, него за очи наше у глави, јер што ће нам и очи, ако будемо морали на њих гледати најуре душевну, а за тим материјалну, па најпосле и телесну пропаст деце наше. Јер куд и камо је нама данас теже живети, него старим нашим, а деца наша још тежим дневима на сусрет иду, у којима ће умно слабији и неразвијенији подлећи и уступити место на свом рођеном огњишту умно и морално надмислијем туђину.

Света је ово истина, љубазна браћо; с тога вас и молим, да не узимате ове моје речи на лако, јер из чисте љубави и од срца долазе — и знајте, да ће сваки онај, који к срцу не прими овај искрени савет пастира свога, који је готов и душу своју за вас положити, дочекати клетве порога свога — ма то чак и у гробу било!

То стићи мора свакога, јер ко не прима добар савет, тај грешни против Духа светог.

* * *

Кад су свети Родитељи Богоотроковице пронашли за потребно — на дивно чудо чак и небескога анђелског света — привести „питателницѝ

жизни нашея“ у храм, да се тамо учи слову Божију и осталој свакој вѣзници и науци, како се не би огрешили ма у чему о дужност родитељску, — како тек треба ми то — као обични: грехом, нуждом, злбом, завишћу и сваковрстним невољама, с којима нам се ваља кроз цео живот на смрт и живот борити, оикољени људи да чинимо?

„Гледајте, браћо, вели нам св. Писмо, нека вам не буду деца у мом деца, немојте пакостити нека се детење, а умом нека буду савршена.“ (I. Кор. XIV. 20.)

Немојте дакле затварати ушију својих испред гласа Цркве своје, испред гласа пастира свога, испред гласа и саме савести своје, нити очију својих испред примера, кога вам у томе смислу св. наша мајка Црква светковањем данашњег празника пред очи износи, јер ће крв ваше деце из ваших руку вечити судија тражити, а ономе, који „сотвори и научи“ обећава св. Писмо, да ће се „велиј“ нарећи „въ царстві небеснѣмъ.“ (Мат. V. 19) — Аминь.

БОЖИЊЕ ЦВЕТЕ.

ТРОПАР.

Поше Ти, Христе Боже, засја Целом свету ка' видело ума,
Јер су они, који све до тада
Звездицама служили бејаху,
Од звезде се научили Теби —
Сунцу правде — клањати се, Спасе,
Познати Те с источне висине,
О, Госноде! нека Ти је слава!

КОНДАК.

Дјева данас Падиродног раја,
Земља вертеп Неприступно даје,
Анђели Га и пастири славе,
А мудраци путују са звездом,
Јер за нас је рођено детење,
Бог, Који је од увек, до века.

Тропарѝ при читању пророчанстава.

Тајно си нам у пећини рођен,
Ал небо Те казивало свему,
Јер ка' уста имало је звездом —
И мудраце привело Ти, који
Тврдом вером клањаху се Теби.
С њима, Спасе, смилуј се и нама!

Ода Дјеве засјао си, Христе,
Ка' разумно сунашце врлина
И звезда Те у пећини каза,
Тебе, Боже, Који си несмествив. —
Мудраце је учила, довела,
Да се вером поклоне Тебика.
Са њима Те заједно слаavimo...
Нек Ти слава, Живодавче, буде!

Стихире на литији са славом по великом
павечењу.

Небо, земљо! пророчански данас
Зарадуј се! анђели и људи
Нек се свуда духовно веселе,

Јер се Господ у телу показа
Свима оним, који су у тами!
Пећина је примила са јасли
Рођенога од Матере Дјеве,
Пастири су казивали чудо,
Мудраци су са истока дошли
У Витлејем, дарове носећи,
А ми хвалу с недостојни усти
Анђоски принесимо Томе:
Слава нек је на висини Богу,
А на земљи нека мир завлада!
Сада нам се испуни чекање,
Јер Спаситељ, Који нас посети,
Од зала је избавио људе.

Небо, земља скупише се данас,
Састаше се рођеноме Богу,
Који с неба на земљу се сиђе,
Куд је човек узимао сада.
Телом Онај видети се може,
Који нам је невидљив по бићу.
Тога ради, славећи Га, појмо:
Слава буди на висини Богу,
Мир на земљи! — то је, Христе, дао,
Подарио Твој долазак нама...
Нек је слава, Спаситељу, Теби!

Перзијански цареви, мудраци,
Кад су јавно познали: на земљи
Рођеног нам Небеснога Цара,
Тад — од сјајне упућени звезде —
У Витлејем достигли бејаху,
Бирани су дарове донели:
Злато, тамјан и мирисно уље,
Клањаху се, ницице паднувши,
Јер видеше Бевлетно Детење,
Које тамо у пећини лежа.

СВЕТИЛАН.

Посетно Спас од озго људе,
Спас, Који је исток од истока;

Сви, који смо чамили у мраку,
Истину смо нашли, јер се саде
Ода Дјеве родио нам Господ.

И Р М О С.

Величај ми Богоматер, душо,
Величај ми најчистију Дјеву —
Часнију и славнију од горење,

Анђеоске силе и војништва!
Гле : преславне и ванредне тајне!
Јер пећина постала је небо,
А Дјева је херувимски престо,
Јасле опет сместиште, у коме
Христос Господ лежао бејаше,
Бог, Који је иначе несместљив,
Кога свуда песмама слаavimo.
Сомбор, 1888. Ив. М. Поповић, учитељ.

† ГЕРМАН АНЂЕЛИЋ,

патријарх србски, архиепископ карловачки и митрополит.

Герман Анђелић патријарх србски преселио се у вечност 26. Нов о. г. после дужега боловања у Ср. Карловци и оглашен је тога јутра у 8 часова у саборној и у осталим црквама карловачким. Следећега дана издала је конзисторија архидијецезалне овај посмртни лист : „Конзисторија архидијецезе карловачка испуњава своју жалостну дужност, јављајући српском православном клиру и народу, да се дана 26. Новембра (8. Децембра) 1888. у 4 сата у јутру престабио блажени патријарх и митрополит србски и архиепископ карловачки, Његовог ц. кр. Ап. Величанства прави тајни саветник, гвоздене круне I. реда кавалер и кр. срп. реда св. Саве великокрстник : господин *Герман Анђелић*. Тело блаженог покојника предаће се после св. литургије и обредног опела матери земљи у овдашњој катедралној цркви 1/13. Децембра т. г. у 10 сати пре подне.“ — У одређено време 1/13. Децембра после службе Божије и опела сахрањен је покојни патријарх Герман са великом свечаношћу у средини саборне светониколајевске цркве карловачке. Бог да му душу прости !

† ЈЕФТА ЈОВАНОВИЋ,

најстарији србски учитељ.

Јефта Јовановић србски учитељ у миру (негда женски учитељ фабричке школе у Темишвару) и поседник сребрног крста с круном за заслуге преселио се у вечност у деветдесетој години живота свог после дугог и тешког боловања и пошто је са побожним чувством примио свету тајну причешћа у петак 18. Новембра, а сутра дан је у светогурђевском храму у Фабрици опојан и по том на фабричком православном гробљу у породичној гробници сахрањен. — Јефта Јовановић рођен је 1799. године. Године 1819. и 1820. слушао је науке у учитељској школи сомборској. У Шадеју провео је као учитељ 6, у манастиру Сенгурђу 2 године, у Фабрици служио је као учитељ 45 година, а пре него што је ступио у учитељску школу, служио је као учитељ једну годину у Овсеници. Свега је дакле 64 године тешко учитељско звање одправљао. — На препоруку

вепархијске школске власти године 1871. отликован је од Његовог Величанства сребрним крстом с круном за заслуге. Године 1873. стављен је у стање заслуженога мира и од тога доба уживао је годишњу мировину од 450 форинти и то од црквене общине 210 форинти, од поглаварства темишварског 120 форинти и из старог учитељског пензионог фонда у Карловцима 120 форинти. Становао је до смрти и умр'о је у школском дому код своје кћери удате за учитеља фабричког г. Мату Гигића, поштован од својих кћери, зетова и унучади и уважен од целе общине темишварске. Писао је до смрти чисто, читко и лепо и у писму свом од 30. Марта о. г. уредништву овога листа — на захтевање — црте из живота свога, које овде учитељству србском саопштавамо. Нека је блажени покој и вечна успомена честитом старом учитељу Јефти. Вѣчная памѣть!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Седница В. срб. нар. Шк. Савета држана је 10. Дец. пре и после подне.

У *учитељску школу у Г. Карловцу* уписало се у почетку ове школске године 33 приправника и 11 приправница свега 45 ученика и то у I. разред, 14 мушких, 3 женске; у II. разред 11 мушких, 4 женске; у III. разред, 8 мушких, 5 женских. — Ово је највећи број ученика, што га је до сада та школа имала.

Ново место за учитељицу. У Боботи на школи србској установљено је ново место за учитељицу с платом од 350 форинти, станарином и 6 хватаи дрва за огрев.

Наименовања. Преч. г. Јован Петровић православни катихета на гимназији, реалци и учитељској школи у Загребу потврђен је у своме звању са наставом професора. — Г. Сава Радосављевић привр. учитељ у Карловчићу наименован је за правога учитеља у истом месту. — Г. Васа Дојић постављен је за подучитеља у Беловару. — Г. Миле Грбић учитељ у Вел. Мучној премештен је за учитеља у Вуковљу. — Г. Душан Ламбрин привр. учитељ комуналне школе у Иланци потврђен је за сталног учитеља. — Г. Стојан Стакић свршени приправник и испитани србско-народни учитељ наименован је за привременог учитеља на комуналној школи у Ботошу.

НЕКРОЛОГ.

Фотије Јорговић архимандрит и настојатељ манастира Војловице представио се 22. Новембра у 49. години живота свог. Покојник је био добар свештеник и овојим трудом и добрим газдовањем поставио је манастир Војловицу у добар ред. Он је био пријатељ „Школскоме Листу“ и држао га је од постанка његовог непрекидно за свих 20. година, а последњих година је шаљао предплату још и за два сиромашна учитеља.

Светозар Милошевић нарох и школски управитељ у Беочину преселио се у вечност 11. Новембра у 50. живота свог години. Био је примеран свештеник и љубитељ школе и просвете народне. С тога је велико поштовање у тој общини уживао.

НОВЕ КИЊИГЕ.

Уредништву овога листа достављене су следеће књиге на приказ:

Летопис „Матице Србске,“ уређије А. Хаџић. Књига 155. 1888. Свеска трећа. У Н. Саду у срп. штампарији дра Светозара Милетића. Садржај: Стара и нова психологија од прсф. В. Вујића. Суђаје, драмолет по народном предању, написао Љубинко. Говор у спомен дру Ђ. Натошевићу

говорио у свечаној седници „Матице Србске“ о св. Сави Аркадије Варађанин. Хамлет (наставак) превео Л. Костић. Грађа за ђеографију Црне Горе од Ж. Драговића. Књижевност. Гласник из србског и словенског света. Цена је овој књизи 70 новч.

„О србском језику“ од Јована Бошковића (скупљених списа свеска II) у Београду у штампарији краљевине Србије. 1888. год.

Дечије радости I, II, III. и IV. лепе слике различитих животиња са пригодним стиховима у тексту. Издање Мил. Каракашевића у Сомбору. Цена сваке свеске 10 новч. или 20 пара дин.

Дечије забаве у слици и речи I, II, III. и IV. Свака свесчица стаје 4 новчића или 10 пара дин.

КЊИЖЕВНИ НАТЈЕЧАЈ.

Прошла главна скупштина „Савеза хрв. учит. друштава“ одлучила је, да се пригодном савезне обће учитељске скупштине будућих великих школских празника има свечано отворити „Хрв. учитељски дом.“ Да се код те прилике наше пучко учитељство у што лепшем виду прикаже и свому народу и странском свијету, разнисује се овим награда од десет дуката у злату за најбољу расправу о питању:

„Што се од садање пучке школе мора захтијевати, да се не занемари њезина задаћа?“

На основу те расправе дебатовати ће се у реченој скупштини о том питању, па за то јој се имају додати и сходне резолуције, које би се имале прихватити. Ну да расправљање буде што зрелије, а скупштинари да се за то што боље приправити могу, то ће се расправа, која се најбољом пронађе, скупа са резолуцијама за времена штампати у „Напредку,“ ну она се свакако има тако удесити, да не премаша један тиекани арак истога листа. Натјечајни рукописи имају се средишњему одбору „Савеза“ припослати до конца ожујка 1889. (по в. к.); али не смеју подписани бити по дотичном саставитељу, него његово име и презиме има се додати у посебном запечаћеном листу, извана са каковом пословицом или изреком, која се налази и на челу расправе. Награђени писац имати ће у скупштини своју расправу кратким и напаметним говором у расправљање привести, те своје назоре и резолуције бранити и заговарати. Још би се желило, да поднесени рукописи не буду писани руком пишевом.

У Загребу 16. (4.) Студена 1888. год.

Средишњи одбор „Савеза хрв. учитељских друштава.“

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— У Улми тражи се учитељица. Плата је 300 ф. и 4 хв. дрва и слободан стан с бантом. Школа је комунална са србским наставним језиком. Молбенице на мађарском језику написане имају се до 19. (31.) Дец. о. г. поднети управном одбору жупаније Темпшварске. (Temes megye közigazgatási bizottsága.) Документи се морају такође у достављеном мађарском препису поднети. Изабрана ће се прве године службовања сматрати као привремена учитељица, а за тим ће се за сталну учитељицу наименовати.

Више од половине србских школа примају „Школски Лист,“ а за њега плату не плаћу. Осим старих дужника имамо само од 1885. године до данас на дугу преко 300 фор., а толико је нужно, да се сви издатци за ову годину подмире. Ми смо штампаном дописницом по ново позвали многобројне дужнике наше, да за 8 дана дуг свој исплате. Иначе ћемо принуђени бити имена свију дужника штампати, а за тим дуг судским путем на штету дужника утерати. Администрација „Школскога Листа.“

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.

